

I. stupeň ZŠ

2 ×

45
min.

3. LEKCE:

Jak výrobky používáme

Cíle:

Žáci dokáží u základních výrobků popsat způsoby jejich odkládání. Žáci popíší různé možnosti, jak výrobek ohleduplně používat, aby měl co nejdělsí příběh, resp. životnost.

Žáci navrhnu a popíší možnosti prodloužení příběhu výrobku nebo jiné využití nefunkčního výrobku.

Žáci k vybraným příkladům odpovědného chování uvedou konkrétní postupy, jak jich dosáhnout.

Žáci vytvoří sérii návrhů Nápadník (akcí), jak pomoci "ekologizaci" školy např. prodloužením života výrobků nebo jiné využití nefunkčních výrobků.

Bonusový cíl: Žáci společně s dospělými jednu akci podrobně rozplánují a vytvoří pro ni plakát nebo jinou upoutávku a akci společně uskuteční.

Anotace:

V této lekci žáci odhalí, jak pokračuje příběh trička a dalších věcí po jejich pořízení. Na základě příběhů výrobků, které přežily generace, žáci najdou možnosti, jak výrobky užívat, aby byl jejich příběh co nejdělsí (šetrné užívání, praní a sušení, možnosti sdílení, pronájmu, půjčování). Poté budou hledat důvody, proč věci odkládáme, resp. vyhazujeme a zda je to opravdu nezbytné. Příběh trička ukáže žákům možnosti dalšího využití výrobků (renovace, oprava, možnosti dát věcem nový význam, darování, swap – výměna, další prodej, recyklace). Ti následně budou tyto možnosti hledat i u dalších výrobků. Naučí se rozhodnout, které chování (při užívání výrobku a při jeho odkládání) je k životnímu prostředí a lidem odpovědnější a které méně.

Na základě získaných informací vytvoří žáci Nápadník akcí. Bonusem bude, pokud se podaří naplánovat a realizovat akci pro spolužáky, učitele nebo rodiče a veřejnost, kde se účastníci seznámí s tím, jak co nejvíce prodloužit příběh výrobku. Žáci k akci vytvoří plakát nebo jiný propagační materiál, ve kterém využijí pro pozitivní věc marketingové strategie, se kterými se seznámili v předchozí lekci.

Struktura lekce:

AKTIVITA	ČAS	POMŮCKY
1. Co už víme	10 min.	Výstupy třídního a osobního portfolia z 2. lekce
2. Výrobky s příběhem	15 min.	Výrobek s příběhem, výrobek, který přečkal generace Pomůcky pro tvorbu třídního portfolia
3. Příběh trička pokračuje	20 min.	Malé, roztrhané, špinavé nebo seprané tričko, oblíbené tričko – reálné nebo nakreslené do PL Šabona trička , viz 1. lekce PL Dračí doupe (do dvojic nebo do skupin – dle potřeby) PL Další využití (recyklace, znovuvyužití – dílna, sdílení, další prodej), další piktogramy mohou žáci vytvořit sami A3 papír a psací potřeby pro každou dvojici nebo skupinu

4. Dejme věcem druhou šanci	20 min	Reálné věci, které nepotřebujeme případně jejich obrázky PL Další využití (dle potřeby) Obrázky pro 3. lekci obrázky příkladů znečištění planety (tisk dle vlastních možností a potřeby)
5. Nenecháme si to pro sebe	15 min.	Návod jak vytvořit nápadník a jak plánovat akci je k dispozici v příručce 7 kroků k zodpovědné spotřebě (str. 37–39) nebo PL Plán akce obrázkový
6. Příběh mého výrobku	10 min.	Osobní portfolio

Odborné podklady:

- [Cirkulární ekonomika](#)
- [Strategie spotřeby a životního stylu](#)
- [Udržitelná doprava](#)
- [Udržitelné bydlení](#)

Portfolio:

Třídní: Plakát Seznam možností, jak věci užívat a jak dát věcem nový život, Nápadník akcí, plán na akci, plakát k akci. Dobrovolné: Zaznamenaná cesta hry Dračí doupe s vyznačenými možnostmi.

Osobní: Způsob prodloužení života výrobku, který jsem přinesl nebo který mne oslovil. Stručný popis akce, kterou bych chtěl já sám v budoucnu realizovat, kdybych mohl (u starších žáků).

Před lekcí:

Co přinést na lekci:

Výrobek, který přečkal generace

- Domluvte se s žáky, aby si do školy přinesli výrobky, které přečkaly generace (reálné nebo alespoň jejich fotografie), které vypátrají v rodině nebo ve svém okolí.
- Domluvte se předem, zda výrobky přinesou 2–3 žáci nebo žáky předem rozdělíte do skupin a každá skupina obstará 1 výrobek. Je nezbytné, aby žáci znali historii, resp. příběh výrobku, který přinesli: Jak je starý, jak k němu v rodině přišli, jak ho udržují apod.
- Pokud není možné spoléhat na domácí přípravu či spolupráci s rodiči, najdete takový výrobek/ky společně se žáky ve škole a zjistíte, jaká je jeho historie, jaký je jeho příběh, viz výše.

Výrobky, které už nepotřebujeme

Pro 3. lekci potřebujete reálné výrobky, které již nevyužíváme (případně jejich obrázky) a chceme je odložit. Pro lepší názornost doporučujeme práci s reálnými výrobky.

Výrobky, se kterými budete pracovat, je možné opatřit několika způsoby:

- Žáci přinesou výrobky z domova. V tomto případě požádejte o pomoc rodiče a domluvte si jasná pravidla, co mohou přinést a kolik toho mají přinést.
- Výrobky vyhledejte společně s žáky ve škole. V tomto případě akci naplánujte a uskutečňte před lekcí. Zajímavé bude přizvat na pomoc např. dospělého, který má na starost provoz školy. Nezapomeňte, samozřejmě při dodržení hygienických předpisů, zapátrat i v odpadkových koších – může to být zajímavá zkušenost (zde [je inspirační video](#)).
- Výrobky k odložení připraví pedagog podle svého uvážení.

Jaké výrobky obstarat:

Při práci s odkládanými výrobky se setkáte se dvěma typy odkládaných výrobků, tzv. rychlým a pomalým odpadem:

- Rychlý odpad je ten, který hned po využití výrobků vyhazujeme (např. obaly

Uspořádejte výstavu výrobků, které přečkaly generace. Každý výrobek nebo jeho fotografie by měl být doplněn příběhem. Požádejte o spolupráci na tvorbě příběhu kolegu nebo kolegyni češtináře! [Podrobný návod zde.](#)

od potravin nebo nápojů, popsané papíry, obaly od hraček, slupka od banánu, starý rohlík apod.). Zde se zabývejte tím, zda a jak je možné těmto odpadům předcházet

- Pomalý odpad je výrobek, který již delší dobu používáme a už ho nepotřebujeme nebo nemůžeme používat (starý nábytek, mobilní telefon...). Zde se zabývejte zejména tím, jak život výrobků prodloužit nebo jak nepotřebné výrobky využít jinak.

Pro lekci doporučujeme použít příklady rychlého i pomalého odpadu.

Popis lekce:

1. Co už víme

V úvodu lekce si zopakujte, co už jste se o tričku dozvěděli. S Týnkou a Martinem si připomeňte pravidla pro zodpovědné nakupování a zorientujete se, v jaké fázi cyklu trička se právě nacházíte a o čem si budete povídat dnes.

Ahoj děti, a jsme zase tady. Minule jste s námi šli nakupovat tričko. Zjistili jsme společně, jak si správně vybrat a co nás všechno při výběru může ovlivnit. Pojďme si odpovědět na následující otázky a společně si tak nákup připomenout.

- Co všechno jste si z našeho nákupu zapamatovali?
- Podařilo se vám něco z toho, co jste se dozvěděli, použít při opravdovém nákupu?
- A co teď? Trička už máme a vy možná taky, tak co myslíte, že bychom mohli společně prozkoumat dnes?

Jistě všichni tušíte, že pořízením trička nastává nová etapa jeho příběhu, a to život v rodině, v domácnosti, v pokojíčku, ve skříni. A tuto část příběhu trička budeme zkoumat dnes. Budeme hledat možnosti, jak o výrobek pečovat, a také možnosti, jak dát výrobku druhou šanci a prodloužit mu tím jeho příběh.

2. Výrobky s příběhem

Vyberte si z donesených výrobků s příběhem:

- a) u mladších žáků 1–2 pro celou třídu.
- b) u starších žáků 1 do každé skupiny.

Nejprve nechte žáky příběh výrobku odhadnout. Poté se seznamte se skutečným příběhem výrobku. Nechte příběh vyprávět ty, kteří ho donesli. V případě potřeby žákům s vyprávěním pomozte.

Normálně by nás to ani nenapadlo, ale prohlíželi jsme si staré album a všimli jsme si, že tričko, které nosí naše mamka na chalupě, má na fotkách babička. Je s takovou pěknou krajkou, tak se to nedalo přehlédnout ani na těch starých černobílých fotkách. Jasně že víme, že se spousta věcí dědí z generace na generaci, ale to tričko nás vážně překvapilo. A hned jsme se vyrazili zeptat mamky, jak je to možné, že obyčejné tričko tak dlouho vydrželo. Vy máte s sebou dneska taky věci nebo jejich fotky, které nejsou úplně nové. Podělte se s námi a spolužáky o jejich příběh. A snažte se zjistit co možná nejvíc o tom, jak je to možné, že ty věci tak dlouho vydržely.

Po odvyprávění příběhů společně hledejte a zaznamenejte vše, co vede k prodloužení příběhu výrobků jak z praktického, tak z citového hlediska. Začněte tvořit plakát Seznam možností, jak věci užívat a jak dát věcem nový život.

Pro přiblížení vcítění se do trička **využijte písničku Svěrák/Uhlíř: Neopouštěj staré známé pro nové nebo pohádku Josef Čapek: Povídání o pejskovi a kočičce – Jak našli panenku, která tence plakala.**

3. Příběh trička pokračuje

V další části lekce seznámíte děti s možnostmi pokračování příběhu trička pomocí hry Dračí doupě. Ve hře se pracuje s vcítěním se do trička (u starších dětí je možné tuto část vynechat). Než začnete hrát hru, hledejte s dětmi situaci, kdy se tričko cítí nejlépe. Pracujte s ukázkami reálných triček, případně s obrázky triček a s následujícími situacemi: Tričko je voňavé vyprané a někdo ho rád nosí (např. to, které mají děti oblíbené), tričko je ušpiněné nebo roztrhané nebo leží ve skříni (např. je malé a už ho nikdo nechce). Pocity, o kterých děti mluví, nechte znázornit děti přímo na trička nebo s dětmi zaznamenejte pocity pomocí smajlíků/mračounů, které děti namalují na papír a připevní k tričkům, např. pověšeným na šňůře.

Podařilo se vám zjistit, jak na to, aby věci dlouho a dobře sloužily? My jsme zjistili, jak to bylo s tím babiččiným tričkem, ale abyste to měli taky trochu napínavé, zkuste jeho příběh odhalit sami pomocí hry Dračí doupě. Zkusíme společně nebo ve skupinách hledat příběh babiččina trička tak, aby jeho život/cesta byla co nejdělsí, stejně jako u výrobků s příběhem.

Dračí doupě

Pokračujte hrou Dračí doupě. Na základě vyprávěného nebo čteného příběhu s křížovatkami a s volbami možností sestaví žáci co nejdělsí příběh trička. S mladšími žáky pracujte společně a příběh z **PL Dračí doupě** vyprávějte sami. Se staršími žáky pokračujte prací ve funkčních skupinách. Rozdejte do každé skupiny PL Dračí doupě. Každá skupina má také připraveny psací potřeby a papír A3, do kterého bude postupně zaznamenávat cestu trička.

Průběh hry:

Před zahájením hry si skupina nebo třída zvolí vypravěče příběhu a osobu či osoby, které budou příběh trička během vyprávění zaznamenávat (zapisovatele/kresliče příběhu). Také se dohodnou, jakým způsobem příběh znázorní (mapa, jednoduchý zápis doplněný obrázky apod.). Poté co je vše dohodnuto, vypravěč vypráví/čte příběh trička. V klíčových bodech (rozcestích) dává ostatním na výběr ze dvou možností, co se s tričkem může stát. V této fázi se skupina musí shodnout na jednom ze dvou řešení, případně může vymyslet řešení další. Pokud pracujete s celou třídou, nechte o možnostech hlasovat. Náskres/y příběhu trička přidejte do třídního portfolia.

Po sestavení příběhu si ve skupinách nebo společně odpovězte na následující otázky:

- Co vás na příběhu nejvíce zaujalo?
- Našli jste opravdu nejdělsí cestu trička?
- Umíte si podobný příběh představit i u jiných výrobků?

Sdílejte příběhy trička a shrňte si všechny možnosti, jak výrobku prodloužit život. Pro shrnutí využijte i **PL Další využití**. Všechny možnosti doplňte do plakátu Seznam možností, jak věci užívat a jak dát věcem nový život. Barevně rozlište, kdy prodlužujeme život výrobku odpovědnou péčí a kdy dáváme výrobku nový život. Tyto možnosti budou žáky inspirovat v další části lekce.

4. Dejme věcem druhou šanci

Nyní se zaměřte na věci, které jsou připravené k odložení. Abychom co nejlépe zužitkovali vše, co bylo do výrobku vloženo, budete hledat cesty, jak prodloužit příběhy výrobků podobně jako u trička. U výrobků, kde tyto možnosti nenajdete, budete hledat možnosti odpovědného odložení výrobku. S tím souvisí i hledání možností, jak předcházet vzniku odpadu.

Množství vznikajícího odpadu si můžete představit pomocí aktivity **Hromaděni odpadků**.

Zjistili jsme, jaké jsou možnosti dalšího využití trička, a nyní budeme hledat tyto možnosti i pro další výrobky, abychom co nejlépe využili vše, co bylo do výrobků vloženo, a zároveň zmenšili množství směsného odpadu. Nejprve se zkuste zamyslet nad množstvím odpadu, které produkuje:

- Proč je důležité stále zmenšovat množství směsného odpadu?
- Víte, jak často vyvážíte popelnice nebo kolik odpadu vyprodukuje jedna rodina týdně?

Pro povídání o předcházení odpadům využijte obrázky ke 3. lekci. Důvody předcházení odpadům najdete viz **výše odborné texty**.

Po krátkém zamyšlení dejte na hromadu všechny výrobky, které jste si přinesli, a představte si, že by měly skončit ve směsném odpadu. Naším úkolem nyní bude tuto hromadu co nejvíce zmenšit. S některými způsoby prodloužení života výrobků jste se již setkali v příběhu trička, nyní budete hledat ještě další možnosti.

Pracujte s porovnáním toho, co máte k dispozici a mohlo by skončit ve směsném odpadu, s tím, co na závěr lekce ve směsném odpadu opravdu zbude.

Nejprve rozdělte odpadky na „rychlé“ (např. obaly od potravin nebo nápojů, popsané papíry, slupka od banánu, starý rohlík apod.) a na tzv. „pomalé“ (tedy výrobky, které již delší dobu používáme a už je nepotřebujeme nebo nemůžeme používat). U výrobků, které mohou patřit do obou skupin, se rozhodněte společně, kam je zařadíte.

V následující části se přednostně věnujte „pomalým“ odpadům a možnostem prodloužení jejich života. Až následně se zabývejte předcházení „rychlým“ odpadům.

Podle schopností a věku dětí zvolte společnou práci nebo práci ve skupinách, starší žáky nechte pracovat v již vytvořených skupinách. Rozložte odpady po třídě. K jednotlivým odpadkům nebo skupinám odpadků hledejte možnosti, jak jim předcházet nebo jak je dále využít. Pracujte **metodou sněhové koule**. Žáci postupně obcházejí výrobky nebo skupiny výrobků připravené k odložení a navrhují k nim možnosti dalšího využití. Jako inspiraci využijte plakát vytvořený v předchozí části lekce.

Nápady žáci zaznamenávají na papír umístěný u výrobků nebo prostřednictvím piktogramů z **PL Další využití** (již navržené obrázky mohou doplnit vlastními piktogramy), které umísťují k jednotlivým výrobkům. K piktogramům popíší nebo nakreslí svůj návrh. Skupiny postupně obejdou všechny výrobky. U výrobků, kde už jsou zaznamenané nápady, zhodnotí to, co je již navrženo. Pokud souhlasí udělají k návrhu čárku nebo fajfku, pokud mají další nápad, dopíší ho nebo dokreslí. Doporučujeme, aby každá skupina zapisovala tužkou/pastelkou jiné barvy, abyste měli přehled při sdílení, kdo který nápad zapisoval a může ho vysvětlit.

První dva výrobky využijte jako příklad a společně si ukažte, jak se dá o možnostech přemýšlet. Vyberte 1 rychlý a 1 pomalý „odpad“ a nahlas přemýšlejte:

1. příklad pro rychlý odpad: Z tohoto obalu by se dalo udělat..., ale vlastně by možná bylo lepší, kdyby to v továrně zabalili do papíru místo do plastu. Anebo že bych si příště koupil větší balení a nemusel bych vyhazovat tolik těch malých?
2. příklad pro pomalý odpad: viz příběh trička

Následně ukažte příklad společné dohody ve skupině. K prvním příkladu napište např.: Kupovat věci, které využiju a nekazí se, ve velkém balení. Napište to na papír tak, aby se tam vešlo něco dalšího, a vyzvěte žáky, ať to udělají stejně s dalšími výrobky.

Při práci s rychlými odpady se inspiруйте následujícími otázkami.

- Musely tyto odpadky opravdu vzniknout?
- Jaké jsou cesty, aby odpady nevznikly?

Tato část může proběhnout sdílením, při kterém společně zapíšete možnosti na flip.

U mladších žáků, kteří neumějí psát, **mohou pomoci s realizací žáci z vyšších ročníků**.

U „pomalých“ odpadků hledejte možnosti dalšího využití nebo takové odstranění, ze kterého zbyde co nejméně směsného odpadu.

Při hledání možností se zaměřte jak na varianty, se kterými máte zkušenosti (využití např. pro výtvarnou výchovu), tak na ne tak známé možnosti – inspiraci najdete v příloze: **Cirkulární ekonomika**.

Všechny nápady zaznamenávejte na flip, i ty zdánlivě nesmyslné, budou základem pro tvorbu Nápadníku akcí.

Určitě jste vymysleli spoustu zajímavých nápadů pro další využití odpadu a také možnosti, jak odpad nevyrábět. Zhodnoťte, jak byla velká původní hromada odpadků a jak velká hromada by zbyla poté, co jste vymysleli nové možnosti. Odpovězte si na otázku.

- Co takové zmenšení znamená pro přírodu?

5. Nenecháme si to pro sebe

V této části lekce zhodnoťte všechny možnosti, které jste zapsali na flip. Diskutujte, které nápady jsou reálné a proč, a jak a kdy by se dali případně uskutečnit. Během diskuze tvořte Nápadník akcí, resp. návrh na **Nápadník akcí**.

Jak jsme se přesvědčili, máte šikovné hlavičky a vymysleli jste spoustu nápadů. Ted' už jsme toho o příběhu trička a vlastně i jiných věcí zjistili tolik, že by bylo škoda se o to nepodělit s někým dalším a neinspirovat i ostatní k tomu, aby přemýšleli nad tím, co kupují a jak se o to starají. Co říkáte? Zkuste naplánovat nějakou akci pro ostatní ve škole nebo pro rodiče. Rádi se taky přijdeme podívat. Začneme nejdříve s hledáním všech možností a vytvořením Nápadníku akcí.

Po vytvoření Nápadníku vyberte 1 akci, kterou byste mohli nebo chtěli opravdu realizovat. Zhruba navrhnete, jak by bylo možné akci uskutečnit. Podrobné rozplánování akce již v této lekci nestihnete, ale domluvte se se žáky a kolegy, jak a kdy by vám s plánováním mohli pomoci. Pokud žáci s vaší pomocí naplánují a uskuteční vlastní nápad, bude to pro ně nezapomenutelný zážitek a zkušenost.

Návod, jak vytvořit Nápadník školních akcí a to, jak akce plánovat, najdete také v příručce **7 kroků k zodpovědné spotřebě** na str. 37–39.

Realizace akce – bonusová aktivita.

Na naplánování akce a její propagaci bohužel v této lekci nezbývá čas, ale doporučujeme s Nápadníkem akcí dále pracovat a některou akci uskutečnit. Přenechte co nejvíce prostoru při plánování i realizaci žákům i s rizikem, že udělají chybu. Protože chyba je nejlepší učitel. Realizace konkrétní akce a aktivní zapojení žáků jak do plánování, tak do vlastního provedení akce, jim umožňuje získat sebevědomí a samostatnost a víru v to, že je možné se aktivně zapojovat do veřejného života. V budoucnu tak mohou měnit „svět“.

6. Příběh mého výrobku

Jako shrnutí do osobního portfolia si každý žák vytvoří vlastní **lepirelo/komiks**, jak by prodloužil život jednomu výrobku – který si přines nebo který ho nejvíce zaujal. Poznamená si také, jaký nápad z Nápadníku ho nejvíce zaujal.

Plánování akce

Vyberte/odhlasujte 1 nápad, který společně nebo ve skupinách **podrobně rozplánujete, a následně podle něj realizujete konkrétní akci** (návod akcí viz **PL Plán akce obrázkový**). Součástí plánu akce bude i návrh plakátu nebo reklamního či rozhlasového spotu pro akci. Žáci tak mohou využít reklamní strategie z minulé lekce pro propagaci dobré věci.